

Ola Hendar
010-473 53 81
Fredrik Malmberg
010-473 50 00

Till
Utbildningsdepartementet

Yttrande över remiss gällande En andra och en annan chans – ett komvux i tiden, SOU 2018:71, U2018/03652/GV

Specialpedagogiska skolmyndigheten har beretts möjlighet att yttra sig över Komvuxutredningens slutbetänkande. Utredningen hade att undersöka behovet av förändringar i regleringen av vuxenutbildningen, bland annat när det gäller kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna.

Specialpedagogiska skolmyndigheten är regeringens samlade stöd vad gäller funktionsnedsättning i skola och utbildning. Specialpedagogiska skolmyndigheten lämnar här synpunkter på utredningen i sin helhet och på de enskilda förslagen och bedömningarna.

Sammanfattning

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser det vara en väl genomförd utredning där överväganden och förslag är tydligt förankrade i tidigare utredningar samt knyter an till den angivna inriktningen i direktiven. Utredningen konstaterar på ett flertal ställen att det saknas statistik som underlag till flera av förslagen. Att det saknas statistik och djupare analys av skolformen särvux bedömer Specialpedagogiska skolmyndigheten vara en risk och brist som kan få konsekvenser för målgruppen studerande inom särskild utbildning för vuxna om vissa av förslagen genomförs i nuvarande utformning.

- Specialpedagogiska skolmyndigheten delar utredningens bedömning att man behöver öka kopplingen mellan särvux och arbetsmarknaden.
- Myndigheten delar också slutsatsen att det specialpedagogiska stödet i vuxenutbildningen behöver förstärkas.
- Specialpedagogiska skolmyndigheten delar inte utredningens slutsats att särvux som skolform kan avvecklas. Inte som förslaget är utformat i betänkandet.
- Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att avsnittet om studiefinansiering behöver kompletteras.

Specialpedagogiska skolmyndigheten stödjer den övergripande tanken att skolväsendet ska vara inkluderande. För de elever där skolor inte tillgodoser stödbehov eller där det är svårt för skolor att tillgodose ett stödbehov behöver staten ta ett särskilt ansvar.

Särvux har vuxit fram för att erbjuda en tillgänglig utbildningsväg efter gymnasiesärskolan för en målgrupp som annars riskerar bli utan sådana möjligheter. Skolformen möjliggör också en mjukare övergång mellan studier och arbete då den utifrån individens förutsättningar är anpassad. Det är känt att övergången mellan utbildning och arbete för målgruppen inom särvux inte fungerar på samma sätt som för övriga studerande. Utredningen har en viktig poäng att fokus behöver riktas mot arbetsmarknaden i ökad utsträckning. Men det behöver ske utifrån hur arbetsmarknaden ser ut för målgruppen och på orten. De erbjudanden och arbetsmarknadskopplingar som finns för andra vad gäller yrkesinriktad vuxenutbildning fungerar inte för studerande i särvux. Att arbetsmarknaden inte fungerar för målgruppen hör enligt Specialpedagogiska skolmyndigheten inte ihop med hur skolformen är organiserad.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att målet för undervisningsväsendet ska vara en inkluderande miljö men innan en djupare analys av särvux är genomförd, specialpedagogiskt stöd är uppbyggt och övergången till arbetsmarknaden fungerar bättre avråder Specialpedagogiska skolmyndigheten från att i nuläget besluta om att skolformen ska upphöra.

Specialpedagogiska skolmyndigheten föreslår att en djupare analys genomförs, att det specialpedagogiska stödet byggs ut och att samverka med arbetsmarknaden utvecklas innan beslut fattas om att låta skolformen upphöra.

Specialpedagogiska skolmyndighetens synpunkter på utredningens förslag och bedömningar

Förslag 4.1

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget med kommentar. Andelen unga som varken arbetar eller studerar är hög. Innan beslut i denna fråga tas behöver man värdera om vuxenutbildning ska ha ett utökat uppdrag för att nå denna grupp. Ett utbyggt specialpedagogiskt stöd skulle stärka möjligheterna för vuxenutbildningen att ge stöd till personer som idag riskerar att hamna utanför studier och en framtida anknytning till arbetsmarknaden.

Bedömning 4.2.1

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen med kommentar.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att frågan om studiefinansiering behöver utredas och beslutas parallellt med eventuella förändringarna inom den kommunala vuxenutbildningen.

Utredningen nämner möjligheten att studera med bibehållen aktivitetsersättning eller annan ersättning. Det är dock inte tydligt vad som menas med annan

ersättning i sammanhanget. Frågan om ersättning behöver tydliggöras innan förändringarna träder i kraft. Det föreligger annars en risk för att enskilda med små möjligheter att föra sin egen talan kommer i kläm.

Utredningen påtalar att de ekonomiska förutsättningarna kan verka hindrande för personer som vill kombinera sin utbildning med annan kommunal vuxenutbildning. Denna problematik finns och kommer att kvarstå så länge inte studiefinansieringen ses över för studerande inom särsvux. Därmed motverkas också möjligheten för särsvux att aktivt arbeta för att elever som har möjligheten att gå vidare till studier vid reguljär komvux faktiskt gör det. Att vara studerande vid särsvux borde innebära att man i alla delar som det är möjligt ska kunna studera inom komvux. Det är bara i de delar där det inte är möjligt som särsvux ska ge den extra tryggheten.

För att locka fler personer med lindrig utvecklingsstörning att börja studera måste de få likvärdiga förutsättningar som andra vid studier, det vill säga kunna skydda sin SGI och få behålla sin ersättning vid giltig frånvaro som vid sjukdom eller vård av sjukt barn.

Bedömning 4.3

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen

Bedömning 4.3.1

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen

Förslag 5.13.3 , 5.13.4 och 5.13.5

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslagen i dess nuvarande utformning.

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar utredningens tanke om att öka vuxenutbildningens fokus på arbetsmarknaden. Specialpedagogiska skolmyndigheten anser dock inte att kopplingen mellan ”störst behov” och ”etablera sig på arbetsmarknaden” fungerar för alla studerande inom särsvux. De ungdomar och studerande som kan etablera sig lättast på arbetsmarknaden är inte nödvändigtvis alltid de som är i störst behov av utbildning. Arbetsmarknaden fungerar inte optimalt för målgruppen studerande med utvecklingsstörning. Specialpedagogiska skolmyndigheten vill även framhålla det utbildningspolitiska målet att alla ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Erbjudande om att kunna studera ska enligt Specialpedagogiska skolmyndigheten även gälla som en rättighet för målgruppen inom särsvux.

Förslag 6.2.7

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget att införa en förenklad betygsskala inom vuxenutbildningen. Det är av stor betydelse att betyg inom vuxenutbildning fungerar som ett stöd för individens kunskapsutveckling och senare urval vid ansökan till vidare studier.

Förslag 7.2.3

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 7.9

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Bedömning 7.12.

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Bedömning 7.12.2

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen.

Förslag 8.12.2

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget

Förslag 8.12.3

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget med en kommentar. Att göra vuxenutbildningen mer likvärdig övriga skolformer i sin struktur är positivt. Utifrån den aspekten anser Specialpedagogiska skolmyndigheten att även särvox borde få motsvarande hänvisning till relevanta delar av regelverket för utbildningsväsendet såsom systematiskt kvalitetsarbete och krav på lärarlegitimation.

Förslag 8.12.4

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 8.12.5

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag och bedömning 8.12.6

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget och delar bedömningen.

Förslag 8.12.7

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget

Förslag 8.12.8

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget.

Förslag 8.12.9

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget

Förslag 8.12.10

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget

Bedömning 8.12.11

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar i vissa delar bedömningen med kommentar. Det här förslaget gäller inte studeranden inom särsvux där kopplingen mellan studiefinansiering och relation till företag ser annorlunda ut.

Förslag 9.2.1

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget.
Se under sammanfattning i början av detta remissvar.

Förslag 9.2.7

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget.

Det finns idag möjligheter för studerande inom vuxenutbildning att erhålla stöd inom den egna skolformen. Det finns inget idag som hindrar kommuner att erbjuda sådant specialpedagogiskt stöd. I den fortsatta beredningen bör man överväga riktat stöd till kommunerna vad gäller deras organisation av specialpedagogiskt stöd. Skillnaden mellan komvux och särsvux bör vara att stödet inom särsvux gäller alla. Inom komvux bör man kunna erhålla det inom skolformen efter en utredning. Så fungerar det i grundskolan idag i förhållande till grundsärskolan. Man kan inte bli bedömd efter en annan skolforms mål men man kan mycket väl arbeta med motsvarande pedagogik.

Förslag 9.2.8

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget

Förslag 9.2.9

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget i dess nuvarande utformning.

Möjligheten för studerande inom särvox att följa och bli bedömd inom komvux bör erbjudas likt den utformning som finns inom grundsärskolan.

Förslag 9.3.3

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget i vissa delar. Myndigheten tillstyrker förslaget att Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten tillsammans arbetar fram stödmaterial men anser att de båda myndigheterna tillsammans ska avgöra på vilket sätt och inom vilket program.

Förslag 9.4.4

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget i delar. Myndigheten tillstyrker att Skolverket får i uppdrag att inom ramen för yrkesvux tar fram nationella yrkespaket riktade till de olika målgrupperna inom vuxenutbildning. Yrkespaketen ska utformas i samråd med branschen och leda till anställningsbarhet. Då arbetsmarknaden inte fungerar på samma sätt för studerande inom särvox behöver man dimensionera särskilda insatser för den här målgruppen. I slutbetänkandet, SOU 2018:11, föreslås inrättande av en nationell samordnare som ska verka för och driva på arbetet för att stärka etableringen för unga med funktionsnedsättning. Specialpedagogiska skolmyndigheten förordar en sådan funktion för att förbättra övergången mellan studier och arbetsmarknaden för målgruppen.

Förslag 9.5.9

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget. Se text under sammanfattningen i början av remissvaret.

Förslag 9.6.2

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget i delar. Myndigheten delar utredningens bedömning att studie- och yrkesvägledningen behöver stärkas. Förslaget bör formuleras så att uppdraget omfattar alla studerande inom vuxenutbildningen

Bedömning 9.7.2

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar den övergripande tanken om ett tillgängligt och inkluderande samhälle. Inkludering får dock inte reduceras till en fråga om placering. En förutsättning för verklig inkludering handlar om ett inkluderande förhållningssätt i en tillgänglig lärmiljö med en insikt om att olika elever kan behöva olika lösningar utifrån sina förutsättningar.

Utredningen anger skolformerna grundsärskolan och särvox som en otidsenlig sårbarhet, sid 293 och sid 369. Specialpedagogiska skolmyndigheten delar inte den beskrivningen då den bidrar till att ge en negativ bild av en skola och

utbildning som för många studerande kan vara det bästa tillgängliga alternativet med respekt för att individer är olika och kan behöva olika lösningar. Vi delar inte heller utredningens beskrivning av Sverige som ett negativt exempel för att vi erbjuder möjligheten för elever och vårdnadshavare att välja en anpassad skolform. Utredningens beskrivning är i denna del ofullständig och knappast rättvis. Sverige avskaffade tidigt, före många andra länder, den obligatoriska tillhörigheten till särskolan. Elever har getts möjlighet att pröva på och byta skolform till grundskolan under sin skoltid. De länder som senare valt att helt avskaffa skolformen för att ersätta den med mer allmänna formuleringar om stöd i sina styrdokument saknar många gånger uppgifter om hur det går för målgruppen. I sämsta fall blir då inkluderingen framförallt en fråga om placering där elever riskerar att hamna i kläm.

Förslag 9.7.2 sid 362

Specialpedagogiska skolmyndigheten lämnar här en kommentar

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det är problematiskt att avgränsa specifika diagnoser och utbildningsformer som målgrupp för bidraget. Att bidraget bryts upp mellan olika statliga aktörer utifrån vilken funktionsnedsättning en person har, kan rimligen inte anses vara ett effektivt sätt att säkerställa att målgruppens behov tillgodoses.

För att studerande med funktionsnedsättning ska få tillgång till utbildning på lika villkor som andra enligt artikel 24 i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, måste det vara den studerandes behov och inte diagnos som styr vilket stöd som erbjuds. För att studerande ska få adekvat stöd på alla nivåer i det allmänna utbildningssystemet behöver finansieringen bli mer enhetlig än vad som är fallet idag. När bidrag kommer från olika avsändare och har olika villkor så uppstår inte bara risk för dubbelfinansiering, utan framför allt risk för ojämlikhet mellan grupper.

Ett alternativ vore att samla regeringens stöd till vuxna studerande med funktionsnedsättning inom särskilt utbildningsstöd och utöka målgruppen så att den omfattar studerande med alla typer av funktionsnedsättning inom hela utbildningssystemet.

Vilket alternativ man än väljer bedöms anslaget till statsbidrag för särskilt utbildningsstöd behöva utökas. Om statsbidraget ska fungera som incitament för utbildningsanordnare att anpassa eller utveckla utbildningar för personer med intellektuell funktionsnedsättning, så behöver det finnas en tillräcklig budget för finansiering av stödet. Då endast få utbildningar av den här typen har genomförts, så framstår det som osäkert hur stödet bör utformas och dimensioneras för att fungera optimalt. De försök som gjorts inom högskolevärlden har varit mycket begränsade, bedrivits på lägre takt (120hp / 3 år) och bedöms av lärosätena själva i nuläget inte vara rimliga att genomföra utifrån nuvarande antagningsregler. Dagens kostnadstäckning på omkring 75 procent för universitet och högskolor,

bedöms inte vara tillräckligt hög för att utgöra ett incitament för att anpassa eller utveckla utbildningar för målgruppen.

Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att ytterligare utredning av målgruppens behov behöver göras för att kunna göra uppskattningar kring ett förändrat statsbidrag i frågan.

Specialpedagogiska skolmyndigheten noterar att den föreslagna lydelsen i förordningen (2011:1163) om statsbidrag för särskilt utbildningsstöd (s 101) innebär att bidrag får lämnas till yrkeshögskolor för studerande med svåra rörelsehinder, intellektuella funktionsnedsättningar eller psykiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Myndigheten tillstyrker detta förutsatt att anslaget tillförs tillräckliga medel. Myndigheten vill dock betona behovet av en mer övergripande genomlysning av finansieringen av stöd till vuxna studerande med funktionsnedsättning enligt det första stycket.

Förslag 9.7.2 sid 364

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget

Bedömning 9.7.2 sid 366:1

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen att Gymnasiesärskolan och särvux aktivt ska arbeta med möjligheterna för elever och studerande att vidare till studier vid komvux.

Bedömning 9.7.2 sid 366:2

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen med kommentar.

Om även folkhögskolor ska erbjuda yrkesutbildning medför det väsentligt ökade kostnader. Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen men saknar en plan för finansiering.

Bedömning och Förslag 9.7.2 sid 368

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen men avstyrker förslaget.

Specialpedagogiska avstyrker förslaget då dagens reglering inte ger studerande vid gymnasiesärskolan eller särvux behörighet till högskolan. Försök, i bland annat Gävle, har visat att det finns ett intresse att studera på högre nivå. Men då regleringen inte är klar och målgrupp inte i tillräcklig grad är beskriven avstyrker Specialpedagogiska skolmyndigheten förslaget.

Bedömning och förslag 9.7.2 sid 371

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen och tillstyrker förslaget.

Bedömning 10.13.2

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen

Bedömning och Förslag 10.13.3

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen och tillstyrker förslaget.

Bedömning och Förslag 10.13.4

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen och tillstyrker förslaget

Förslag 10.13.5

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget med en kommentar.

Förslaget kan utökas med en samverkan mellan Skolverket och

Specialpedagogiska skolmyndigheten i de delar som berör myndigheternas expertområden i samma utformning som angetts i tidigare förslag i denna utredning.

Förslag 11.11.2

Specialpedagogiska skolmyndigheten tillstyrker förslaget under förutsättning att det inte får negativa konsekvenser för studerande inom särvt. Utredningen redovisar inget underlag som gör det möjligt att bedöma riskerna med detta förslag.

Bedömning 12.6

Specialpedagogiska skolmyndigheten delar bedömningen

Föredragande har i detta ärende Ola Hendar varit.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Fredrik Malmberg
Generaldirektör